

Batı Balkan Göçmenlerinin Pandemi Süreci ile Birlikte Değişen Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi

Eren ÖZBADEM¹ ve Mustafa Hakkı ERTAN²

¹Yalova Üniversitesi, İletişim ve Tasarım Enstitüsü, eozbadem@gmail.com, 0000-0001-9605-5847
²Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, mhertan@nku.edu.tr, 0000-0001-8286-757X

Özet

Coğrafi konumu itibarıyla Balkanlar, özellikle Osmanlı Devleti zamanında ülkemiz açısından oldukça önemli bir konumda yer almıştır. Önemli ticaret rotalarının üzerinde bulunan bu topraklar aynı zamanda o dönemki Osmanlı Devleti'nin özellikle anakara ve başkentinin savunmasında ileri karakol konumunda da kullanılmıştır. Günümüzdeki yapısı itibarıyla Balkan coğrafyasında; Sırbistan, Karadağ, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Slovenya, Arnavutluk, Makedonya, Kosova, Bulgaristan, Romanya, Yunanistan ülkeleri ve ülkemizin Trakya bölgesi bulunmaktadır.

Balkanlar coğrafyası ile olan tarihi bağımız ve uzun yıllar bölge üzerinde bulunan hakimiyetimiz sonucunda bölgede hiç azımsanamayacak bir sayıda Türk ve Müslüman nüfus oluşmuştur. Bölgedeki güç kaybı ve oluşan gerilemeler sonucu Hristiyan ve Müslümanlar arası sorunlar yaşanmaya başlamış, batı ülkelerinde desteğini alan Hristiyan toplum, Müslümanlara saldırı ve soykırım olarak adlandırılacak olan yaklaşımları sonucu büyük kitleleri göç etmeye mecbur bırakan bir süreçler silsilesi yaşanmıştır. Oluşan bu nüfus hareketi ve gerçekleşen mübadeleler sonucu ülkemize önemli miktarda Balkan göçmeni gelmiş ve ülkemizin çeşitli yerlerine nüfus yapısını da bozmayacak şekilde yerleştirilmiştir.

Her toplumun kendine özgü kültürel özellikleri bulunur. Bu özellikler göç gibi zorunlu nedenlerle yeni yerleştikleri bölgelere uyum süreçlerini uzatır ve hatta bazı toplumlarda mümkün olmaktan çıkarır. Ortak noktalarımız ve kültürlerimiz birbirine oldukça benzese de göçmenler ve yerel halk arasında bazı sıkıntılara vuku bulmuştur. Diğer yandan bu durumları kolayca aşmak ve oluşabilecek sorunları çözmek amacıyla göçmenler kurdukları dernekler aracılığıyla birbirlerinden dayanışmışlardır.

Eski dönemlerde dernekler çalışma ve faaliyetlerini geleneksel yollarla yaparken günümüzde gelişen teknoloji sayesinde ortaya çıkan sosyal medya üzerinden anlık olarak iletişime geçebilmektedir. Bu teknolojik gelişmeler Batı Balkan göçmenlerine, göç etmiş oldukları toprakları tanıma konusunda kolaylık sağladığı gibi oralarda yaşanan gelişmeleri anlık olarak takip etme olanağını da beraberinde getirmiştir. Bu çalışmanın temel amacı; Balkan Savaşları sonrasında yaşanan gelişmeler konusu bağlamında Türkiye'ye göç hususunu, alışkanlıklar çerçevesinde kültür ve iletişim konusunu ele almak, sosyal medya ve Pandemi ile ilişkili olarak açıklamaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Balkan, Pandemi, İletişim

Evaluation of The Social Media Usage Habits of Western Balkan Immigrants Changing with The Pandemic Process

Abstract

Due to its geographical location, the Balkans has been in a very important position for our country, especially during the Ottoman Empire. These lands, located on important trade routes, were also used as an outpost in the defense of the Ottoman Empire at that time, especially the mainland and its capital. As of today's structure, in the Balkan geography; There are Serbia, Montenegro, Bosnia-Herzegovina, Croatia, Slovenia, Albania, Macedonia, Kosovo, Bulgaria, Romania, Greece countries and our country's Thrace region.

As a result of our historical bond with the Balkans geography and our long-standing dominance over the region, a substantial number of Turkish and Muslim populations have emerged in the region. As a result of the loss of power and the regressions in the region, problems began to arise between Christians and Muslims, and as a result of the Christian society, which received its support in western countries, an approach that could be called attack and genocide against Muslims, there was a series of processes that forced large masses to migrate. As a result of this population movement and the exchanges that took place, a significant amount of Balkan immigrants came to our country and settled in various parts of our country in a way that would not disturb the population structure.

Every society has its own cultural characteristics. These features prolong the process of adaptation to the regions they have settled in for compelling reasons such as migration, and even make it impossible in some societies. Although our common points and cultures are quite similar, there have been some difficulties between immigrants and local people. On the other hand, in order to overcome these situations easily and to solve the problems that may arise, the immigrants cooperated with each other through the associations they established.

While associations used to work and operate in traditional ways in the past, today they can communicate instantly through social media, which has emerged thanks to the developing technology. These technological developments have brought the Western Balkan emigrants the opportunity to recognize the lands they have migrated to, as well as to instantly follow the developments there. The main purpose of this study; In the context of the developments after the Balkan Wars, the issue of migration to Turkey is to deal with the issue of culture and communication within the framework of habits and to explain it in relation to social media and Pandemic.

Key Words: Culture, Balkan, Pandemic, Communication

Atıf için,

Özbadem, E., Ertan, M. H. (2022). Batı Balkan Göçmenlerinin Pandemi Süreci ile Birlikte Değişen Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 4(2), 108-114 doi: 10.56493/nkusbmyo.1182936

1.Giriş

Türkiye kültürel çeşitlilik bakımından oldukça zengin bir geçmişe sahiptir. Her ne kadar çeşitliliğin en fazla olduğu yıllar Osmanlı Devleti dönemlerine rastlarsa da günümüzde Türkiye oldukça çeşitli kültürlerle ev sahipliği yapmaktadır. Hiç şüphesiz bu etnik ve kültür zenginliğine kaynak oluşturan gruplardan birisini Balkan coğrafyasından Türkiye'ye yakın tarihlerde gelen Balkan göçmenleri oluşturmaktadır (Doğanay, Özdemir, Şahin, 2012). Diğer yandan Balkan göçmenlerinin toplumumuzda yeri ve önemi büyüktür. Nüfus bakımından ülkemizde azımsanamayacak bir düzeyde Balkan coğrafyasından gelen göçmen olup, bunlar kültürel bakımdan da önemli bir çeşitliliğe neden olmaktadır (Altuğ, 1991).

Günümüzde iletişim olanaklarının gelişmesiyle birlikte insanların kültürlerini yaşayış biçim ve ortamları değişim göstermiştir. Dijitalleşmenin beraberinde getirdiği yeni iletişim teknolojileri, bir taraftan bireylerin farklı kültürleri daha yakından tanıyabilme fırsatı verirken diğer taraftan bu kültürleri tanıtabilme olanaklarını beraberinde getirmiştir. Bunun bir sonucu olarak eski dönemlerde dernekler çalışma ve faaliyetlerini geleneksel yollarla yaparken günümüzde gelişen teknoloji sayesinde ortaya çıkan sosyal medya ve burada yer alan uygulamalar üzerinden anlık olarak dernek üyeleriyle iletişime geçebilme fırsatını vermiştir (Popadic, 2020). Bu sayede üyeler arasında yardımlaşma ve gerektiğinde sorunlara çözüm süreci oldukça hızlanmıştır. Bu durum ülkemizdeki Balkan göçmenlerinin kurmuş oldukları derneklerin faaliyetlerinin etkin olmasını sağlamıştır. Diğer yandan göçmen ailelerin yeni jenerasyonlarında gelişen sosyal medya ve internet kullanımı sonucunda göç etmiş oldukları topraklardaki gelişmeleri takip etmeye ve bu topraklarda yaşayan akrabalarıyla yakın diyaloglar kurmaya götürmüştür. Böylece köken kültürlerini öğrenme motivasyonuna sahip Türkiye'de yaşayan Balkan göçmeni ailelerin yeni bireyleri, Balkanlardaki köklerine, buradaki kültürlerine ve çeşitli bilgilere daha çabuk ulaşabilmişlerdir.

Çalışmamın ilk bölümünde kültür ve kültürlerarası iletişim konuları kavramsal çerçeveye ilgili olarak ele alınmış, ikinci bölümde internet ve sosyal medya kavramlarıyla ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Üçüncü bölümde Balkan kültürü, Balkan göçmenleri ve göç olgusu ile ilgili konularla ilgili bilgiler verilmiş olup, tarihi geçmişleri, kültürleri ve göç sebepleri ile ilgili konulara değinilmiştir. Dördüncü bölümde Pandemi ve Pandemi tarihi konusu ele alınmış ve son bölümde Batı Balkan göçmenlerinin Pandemi ile birlikte değişen sosyal medya kullanım alışkanlıkları ve sonuçlarına yer verilmiştir.

2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmada amaç, Batı Balkan göçmenlerinin pandemi süreci ile birlikte değişen sosyal medya kullanım alışkanlıkları üzerine değerlendirmelerde bulunmaktır. Bu çerçevede kültür ve iletişim, internet ve sosyal medya üzerinden Balkanlardaki göçü ele alarak pandemiyle birlikte bağlantı kurmak suretiyle açıklamalar getirmektir.

Bu çalışma, nitel tarzda bir araştırma özelliğindedir. Bu açıdan çalışmada esas olarak doküman taraması yapılmıştır. Böylece elde edilen veriler konu bütünlüğünü sağlayacak şekilde sistematik olarak gerçekleştirilmiştir. Nitekim nitel araştırmada temel olan konunun anlamına yönelik veri toplanması ve buna istinaden değerlendirme yapılmasıdır (Öztürk, 2014). Çalışmada ulusal ve uluslararası nitelikteki dergilerde yayımlanmış makaleler taranmış, sonra çeşitli akademik kitaplar ve belgeler incelenmiştir. Çalışma, esas olarak ikinci el verilerden oluşmaktadır. Zira ikinci el veri, yapılmış olan çalışmalar, araştırmalar, yayınlar, raporlar ve istatistiklerden elde edilen veriler olup (Küçük, 2016: 67) bilimsel çalışmalar ve bilimsel verilerin dayandırıldığı bir işlemdir. Bu bağlamda, bilimsel çalışmalar, konuların birbiriyle ilişkilendirilmesi ve ilişkisi bulunan hususların anlamlı olarak sıralanmasıdır (Sönmez, Alacapınar, 2016).

3. Kültür ve İletişim

Kültür, insanın düşünce, niyet ve amaçları doğrultusunda insan tarafından yapılan her şeydir (Doğan, 2012). Kültürün içinde, din, dil, mimari, sanat ve edebiyat gibi her çeşit maddi ve manevi unsur yer alır. (Şahin, 2019). Kültürlerarası iletişim günümüzde önemi giderek artan bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu anlamda farklı kültürleri tanımak, farklılıkları anlamak ve onlara empatiyle yaklaşmak günümüzde kazanılması gereken önemli nitelikler arasında gösterilmektedir. Çünkü kültürlerarası iletişim insanlık tarihi kadar eskiye dayanır. İnsanların ekonomik ve siyasi ilişkileri, kültürel alışverişleri tarihsel olarak düşünüldüğünde savaşlar, ticari ilişkiler ve özellikle göç ile yakından ilişkili bir durumdur. En katı milletler bile iyi ilişkiler kurup ticaret yaptıkları kültürlerin yanında, savaş halinde olup çatıştıkları topluluklardan dahi etkilenmiş, başta bilgi alışverişi olmak üzere kültürlerini, medeniyetlerini benimseyerek, bu etkileşim yaşam biçimlerinden, mimarilerine kadar kendini hissettirmiştir. (Karaman, 2014).

Kültürün tanımına ilişkin çok sayıda değerlendirme ve önerme bulunmaktadır. Ancak ön plana çıkan isim ve tanımlamalar bulunur. Kültür kavramı, Latince bir fiil olan colere fiilinden türetilmiştir. Latince'de colere fiili; işlemek, yetiştirmek, düzenlemek, inşa etmek, ekip biçmek, iyileştirmek ve eğitmek gibi anlamları bünyesinde barındıran geniş bir anlam yelpazesi taşımaktadır. Kültürün kavramsallaştırmasında öne çıkan ilk kişi, antropolojinin de kurucularından olan Edward Burnett Tylor olarak kabul görmektedir. Tylor (Taylor, 1871: 1), kültürü, "geniş bir etnografik anlamda değerlendirildiğinde bilgi, inanç,

sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve insanın toplumun bir üyesi olarak edinmiş olduğu diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütün” olarak tanımlamaktadır.

İnsanoğlu bir kültür yaratıcısı ve bir kültürün içinde var oluşu ile diğer canlılardan ayrılmakta, sahip olduğu bu kültürü kuşaktan kuşağa aktarmaktadır. Bu durum ise dil ve iletişime dayalı bir süreci ifade etmektedir. İletişim de kültür gibi çok sayıda tanımı bulunan bir kavramdır. En genel anlamıyla iletişim, “iletiyi kodlayıp gönderen ile iletiyi alıp açımlayan ve iletiye kendi letisi ile yanıt veren en az iki kişi arasında işleyen doğrusal bir süreç” olarak tanımlanmaktadır (Oskay 1997: 14). Kültür ise iletişimin hem konusunu hem de içeriğini belirlemektedir. Dolayısıyla kültürlerin birbirlerinden etkilenmesinde iletişim önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle bilgi iletişim teknolojilerindeki hızlı değişimlerle kendini hissettiren iletişim, kültürlerle yönelik yeni kapılar aralamaktadır. İletişim teknolojilerindeki gelişmelerle günümüzde artık dünyanın bir ucundan diğer ucuna anında haberleşmek mümkün hale gelmiştir.

İnsanoğlu, yeryüzünde başardığı her şeyi en özünde topluluk kurabilme yetisine borçludur (Gülcan, Çevik Ergin: 2020). İlgili yetinin bir çıktısı olan ve bireylerin toplumda ve birbirleriyle kurmuş oldukları ilişkiler sonucu ortaya çıkan (İspir, Yurdigül, Küçükalkan: 2015). kültürlerarası iletişim, farklı kültürlerle mensup insanlar arasında etkileşim ve anlam aktarımları, yabancıların algılanması, açıklanması ve kültürel farklılıkların gözetilmesi gibi konuları inceleyen bir çalışma alanıdır. Özellikle son 30 yılda, ekonomik ve sosyal gereksinimlere koşut olarak teknolojik gelişmeler de artmıştır. Kültürlerarası iletişimin tüm öğeleri, kültürlerarası farklılıkların uluslararası düzeyi kadar aynı ülke içindeki yapısı üzerinde de durulması gereken diğer önemli etkenlerdendir. Her ülke içerisinde kendi nüfusu haricinde çeşitli nedenlerle bünyesinde bulundurduğu, çeşitli ülkelerden gelen nüfus barındırmaktadır. Bu nüfusların kendi içlerindeki iletişimi, uyum oluşması ve sorunların patlak vermemesi son derece önemli bir husustur. Aynı ülkenin farklı bölgelerinde, farklı inançlar, ekinler, değer yargılarının biçimlendirildiği, değişik yaşam biçimlerini kapsayan, farklı toplumsal grupların bir uyum içerisinde yaşamaları ülkenin saadeti açısından önem arz etmektedir.

4. İnternet ve Sosyal Medya

İçinde bulunduğumuz çağ teknoloji, iletişim ve bilgi çağı olarak anılmaktadır (Ceylan, 2021). İnternet sayesinde bilgiye erişim dünya çapında çok hızlı bir şekilde mümkün olabilmektedir. Belge ve verilere bulunulan konumdan bağımsız olarak erişilebilmekte ve paylaşılabilmektedir. Ülkeler arasında karasal alanda bağlantıyı sağlayan hatlar kurulduğu gibi okyanus altına da fiber kablolar döşenmiş, ayrıca uydu alt yapısı kurulmuştur. Bu hatlar sayesinde ülkeler internet ağı ile birbiriyle bağlantı içerisinde olup iletişim olanağı elde edilmektedir.

İnternet server adı verilen sunucular ile client olarak adlandırılan istemcilerden oluşan bir yapıya sahiptir. Sunucular diğer makinelere hizmet verir, internete doğrudan bağlantılı olarak çalışır. Tüm sunucular sabit internet protokolü yani statik IP adresine sahiptir. IP adresleri sayesinde bilgisayarlar arasında bağlantı kurulur.

İnternetin kökeni, hataya dayanıklı, sağlam ve özel bir bilgisayar ağı kurmak isteyen Amerika Birleşik Devletleri (ABD) hükümeti tarafından 1960 yılındaki araştırmalara dayanır. İnternet tarih içerisinde önemini arttırıp gelişerek günümüzün en önemli yapı taşlarından biri haline gelmişken, ilk internet protokolü olan ARPANET ilk olarak ABD Savunma Bakanlığı tarafından kullanılmıştır. Yapılan çalışmalarla ARPANET, daha büyük ağlara bağlanabilen bir yapı olmuştur. Bu yapının oluşturulmasındaki temel amaç olası bir savaş durumunda üsler ve askeri birimler arasındaki iletişimi kesintisiz ve ele geçirilemez hale getirmektir. Bilindiği üzere internetin geliştirilmesinde öncü olan bu iletişim olgusu, tarihteki yaşanmış savaşlardaki iletişim sıkıntıları ve bu sıkıntılar sonrasında yaşanan büyük kayıpların yola açtığı bir gelişmedir. Savaşlarda komutanlara anlık ve doğru bilginin aktarılması, savaşın kaderini değiştirebilecek en önemli detaydır. Eski çağlarda bilgi güvercin, koşucu, telgraf ve ulaklar aracılığıyla yapılırken, iletilen bilginin A noktasından B noktasına iletilip iletilmediği tam bir soru işaretiydi. Çoğu mesaj iletilemeden düşman güçler tarafından ele geçiriliyor ve bu durum istenmeyen sonuçlar ortaya çıkabiliyordu. Amerika Birleşik Devletleri bunun önemini farkına varmış ve bu sorunun aşılması hususunda araştırmalar ve araştırma yapan ekip ve akademisyenlere fon sağlamış ve sonucunda ARPANET adındaki bu protokol ile istediği sonuca ulaşmıştır.

İnternet bu araştırmalar sonucu gelişmiş ve zamanı geldiğinde sivil şirketlerinde kullanımına açılmıştır. Sivil şirketlerin rüzgarını arkasına alan internet, gelişen teknolojik yeniliklerin ortaya çıkarttığı kargaşa, yeni medya kavramı ile alakalı birçok terimi ortaya çıkartmıştır. Uydu yayınlarının 1960'lerden itibaren kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, koaksiyel kablolar, televizyon, radyo gibi kavramlar hayatımıza girmiştir. Teknolojinin ilerlemesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte bireysel veya grup iletişimini sağlayan e-mail, mesajlaşma, sosyal medya uygulamaları diğer uygulamaların yerini almıştır (Hesmondhalgh, 2007: 240-241). Daha yakın tarihe geldiğimize ise teknolojik gelişmeler sonucunda gündün güne ufalarak cepçimize giren telefonların öncülüğünde hayatımıza sosyal medya olgusu girmiştir. Bu olgu e-mailleri yerini almaya başlamıştır. Web 2.0 olarak isimlendirilen bu kavram, sosyal medya olarak anılmaktadır. Bu teknoloji kullanılarak oluşturulan internet siteleri aracılığıyla kişiler internet siteleri oluşturabiliyor ve kişilerin topluluklar oluşturmasına imkan tanıyordu. İnternetin sanal ortamında, kişileri farklı kişilerle buluşturan web tabanlı hizmetlere sosyal medya denmektedir (Toprak, Yıldırım ve diğerleri, 2009: 28-29).

İnternetin ilk kullanılmaya başlandığı dönemde ortaya çıkan Web 1.0 döneminde, kullanıcılar pasif ve tüketici pozisyonundaydılar. Kullanıcılar ürettikleri içerikleri sadece yayınlamakta veya okumaktaydılar (Yeşim, 2017, s. 7). Kullanıcıların

geri bildirim yapma, görüşlerini bildirme veya içeriği zenginleştirmek adına bilgi paylaşımı yapma gibi olanaklar kullanıcılara sunulmamaktaydı. Web 2.0'ın Web 1.0'a kıyasla en önemli farkı kullanıcılarına içerik oluşturma, paylaşma ve yorumlama fırsatını sunmasıydı. Bu sayede siteler kullanıcıları tüketici pozisyonundan üretici pozisyonuna kaydırmıştır. Bireylerin, sivil toplum kuruluşlarının, aktivistlerin, iletişim kuruluşlarının ve devlet kurumlarının yoğun bir şekilde kullandığı sosyal medya, günümüzde yaşamın değişmez bir parçası haline gelmiştir (Shirky, 2008: 17). Milyarlarca insanın karşılıklı etkileşime girmesini sağlayan Facebook gibi internet siteleri, Flickr gibi kullanıcıların fotoğraf paylaştıkları siteler, Youtube gibi video paylaşım siteleri, LinkedIn gibi iş siteleri, Twitter gibi mikro bloglama siteleri vb. farklı farklı sosyal ağ sitesi bulunmaktadır. Bunlar insanlar arası iletişimin önemli bir mekanizması haline gelmiştir (Whiting ve Williams, 2013: 362). Günümüzde pek çok şey için bugüne kadar bilinen ritminin dışında ve çok daha hızlandırılmış bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. (Yalın, 2021).

Aynı zamanda sosyal medya; kullanıcıların kendi profillerini oluşturabildikleri, istedikleri kişilerle etkileşime girebildikleri, aynı ilgi noktasında buluşabildikleri kişilerle paylaşımlarını arttırdıkları ve iletişime geçebilecekleri arkadaş listeleri oluşturabilecekleri web tabanlı uygulamalardır (Boyd, 2003; Vural ve Bat, 2010: 3348). Aynı fikir ve amaç etrafında toplanan kişilerin karşılıklı fikirlerini paylaştıkları ve diğer insanlarla etkileşime geçerek internet üzerinde topluluk oluşturmaları sosyal ağ olarak tanımlanmaktadır.

5. Balkanlardan Göç ve Nedenleri

20. yüzyılın başına doğru Balkanlar, ulusal bağımsızlık hareketlerinin en geniş haline ulaşmış durumdaydı. Savaş arifesinde hali hazırda İtalya ile yapılan Trablusgarp Savaşı (1911-1912) Balkan milletlerini cesaretlendirmiş, Osmanlı'ya karşı ittifaklar yapmalarını ve savaşı başlatmak için fırsat kollamalarına sebep olmuştur. Bu ittifaklar için savaştan yeni çıkmış yorgun bir Osmanlı ile savaşmak çok iyi bir fırsattı. İlk ittifak çağrıları Yunanistan ile Bulgaristan arasında yaşanmış ancak Yunanlılara güvenemeyen Bulgarlar bu çağrılara cevap vermemişlerdir (Efe, 2018). En ciddi ittifak görüşmeleri Bulgarlar ile Sırlar arasında yaşanmış, onları bu görüşmelere ikna eden ise asıl amacı Balkan Bloku hazırlayarak kendisinin Almanya ve Avusturya-Macaristan'a karşı olası bir savaş durumunda yanında başka devletleri de isteyen Rusya olmuştur. Ancak sonrasında devletlerin kendi çıkarlarını ve büyük toprakları kendilerine isteme durumu Rusların bu planlarını sekteye uğratmıştır.

Gün geçtikçe ittifak sayılarını arttıran Balkan devletleri, Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki topraklarını paylaşmak için masada kendi işlerinde büyük bir savaş vermiş ve 1912 yılında anlaşmalarını tamamlamışlardır. 8 Ekim 1912 tarihinde savaşın fitilini Balkan blokunun en küçük ülkesi olan Karadağ, sınır güvenliğini göstererek Osmanlı'ya savaş ilan ettiğini duyurmuştur (Kurtulgan, 2010). Sonrasında diğer blok ülkeleri de gün gün savaş açtıklarını ilan ederek milyonlarca insanı yaşamından ve yurtlarından edecek olan bu savaşı başlatmışlardır. Balkanlar'da ulus-devletlerin birer birer tarih sahnesine çıktığı bu süreçte, idari mekanizmanın, yönetim şekillerinin ve ideolojinin değişimiyle birlikte, kültürel altyapıları yerel halktan ya da çoğunluğu teşkil eden toplumdan farklılıklar göstermeleri (Sepetçioğlu, 2010) sebebi ile Boşnak etnik kökenine sahip topluluklar zamanla göçe zorlanmışlardır. Boşnakların, İslamiyet'ten önce de diğer Slav topluluklardan inanç temelli olarak ayrı sosyo-kültürel yapıda olduğu bilinmektedir (Kantar, Akova, 2020).

İnsanlığın var oluşundan bu yana en belirgin özelliklerinden biri olan göç, en genel ifade ile bir yerden bir başka yere gitmek olarak tanımlanmaktadır. 19.yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki topraklarının hızla çözülmesiyle birlikte büyük bir göç dalgası başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin sınırlarının değişmesiyle doğru orantılı olarak başlayan iç göç hareketinde, dönemin de şartlarına uygun olarak mümkün olan en yakın güvenli yer, yerleşim yeri olarak seçilmiştir. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) ile başlayan kitlesel göçler, 1980'li yıllarda Bulgar Hükümeti'nin sınırları içinde yaşayan Türklere uygulanan asimilasyon ve soykırım girişimleri sonrası, 1989 yılında Bulgaristan'da yaşayan Türklerin anavatan olan Türkiye'ye sığınmaları ile bu göçler devam etmiştir (Hatiper, 2018). Sürekli bir şekilde bölgeye gelen göç dalgaları ile göç edenler de kültürlerini beraberinde getirmiştir. Kültürü değişime zorlayan en etkili unsur olan göç, aynı zamanda hem göç eden toplumlari hem de göç edilen bölgeyi etkilemektedir.

Balkan Savaşları'nın çıkış noktasını kısa süre önce Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsızlığını kazanan devletlerin Rumeli'deki toprakların paylaşımı kavgası oluşturmaktadır. Ortak yaşam alanlarında birlikte yaşam deneyimlerini etüt eden toplumlar arasında barışçıl ilişkilerin devamı ile korunması ve toplumun varlığı ile sosyal düzenin istikrarını tehlikeye atan (Akova, 2021), Balkan Savaşları sırasında bağımsızlığını kazanan Sırbistan, Karadağ, Yunanistan ve Bulgaristan'a karşı mağlup olan Osmanlı Devleti, yaklaşık beş asırdır hüküm sürdüğü Rumeli'deki topraklarını kaybetmiştir (Temizgüney, 2014). Balkan Savaşları'nın Türk tarihi açısından sonuçları ise yüz binlerce insanın yüzyıllarca vatan olarak bildikleri topraklarından zulüm ve acıyla çıkarılmaları, bir o kadarının da katledilmesi sonucunu çıkarmış ve kısa bir süre içerisinde yüzbinlerce kişinin ülkemize göç etmesine sebebiyet vermiştir.

Balkan savaşları sonucunda Osmanlı Devleti, Avrupa kıtasından neredeyse tamamen çekilmiş ve bu gelişme sonucunda Balkanlarda yeni bir siyasi harita oluşmuştur. Balkan Savaşları sonucu bloklar arası gerginlik artmış, silahlanma yarışı hızlanmış ve Birinci Dünya Savaşı'nın temelleri siyasi bağlamda atılmıştır.

6. Pandemi ve Pandemi Tarihi

Pandemi kelimesinin kökeni Yunanca tüm anlamına gelen “pan” ve insanlar anlamına gelen “demos” sözcüklerinin birleşiminden gelir. Pandemi geniş bir bölgeye ve birden fazla kıtaya veya dünyaya yayılmış bir hastalık salgını anlamı taşımaktadır. Pandemi sözcüğü, bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesi anlamına gelmektedir. Oxford University Press’in yayımladığı Epidemiyoloji Sözlüğünde pandeminin tanımına baktığımızda “bir salgın hastalığın dünya çapında veya çok geniş alanlara yayılması, uluslararası sınırları aşması ve çok sayıda insanı etkilemesi” şeklinde bir tanım karşımıza çıkmaktadır (Last, 2001). Halk Sağlığı Uzmanları Derneği de bu doğrultuda olan “bir hastalığın, enfeksiyon etmeninin ya da sağlıkla ilgili bir sorunun tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesi” tanımını yapmaktadır. Bir hastalığın pandemi olarak nitelendirilebilmesi için etkilerini tüm dünyada eş zamanlı ve çok yaygın olarak yayılması gerekmektedir. WHO (Dünya Sağlık Örgütü) tanımlamasına göre bir pandemi ancak aşağıdaki üç koşulu sağladığında başlanır:

- Nüfusun daha önce maruz kalmadığı bir hastalığın ortaya çıkışı,
- Hastalığa sebep olan etmenin insanlara bulaşması ve tehlikeli bir hastalığa yol açması,
- Hastalık etmeninin insanlar arasında kolayca ve devamlı olarak yayılması koşullarını sağlaması gerekmektedir.

Tarih boyunca çiçek hastalığı ve tüberküloz gibi bir dizi pandemi gerçekleşmiştir. En yıkıcı pandemilerden biri, 14. yüzyılda yaşanan ve tahmini olarak 75 ila 200 milyon insanı öldüren Kara Ölüm yani veba pandemisidir. Tarihteki önemli pandemilere göz attığımızda Kara Veba, Kolera, Grip, Tifo ve Domuz Gribi gibi ne yazık ki çok sayıda insanın yaşamının son bulmasına sebep olmuş olan pandemilerle karşılaşabiliriz. (İmıl, 2020)

İnsanlığın tarih boyunca pek çok pandemi yaşamış olduğunu biliyoruz. M.Ö. 430 yılında görülen Atina Vebası ve M.S. 165-180 yılları arasında etkili olan Antoninus Vebası gibi pandemi olarak nitelendirilmese de büyük can kayıplarına yol açan başka salgınlar da yaşanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, bilinen ilk pandeminin ise Justinianus Veba Salgını adı verilen ve M.S. 542 yılında başlayıp M.S. 546 yılına kadar devam eden salgın olduğunu aktarmaktadır. 14. yüzyılda gerçekleşen ve Avrupa’da 50 milyondan fazla insanın ölümüne yol açan, Kara Ölüm olarak da adlandırılan veba salgını da Dünya Sağlık Örgütü tarafından “pandemi” olarak tanımlanmaktadır. İlerleyen yüzyıllarda da çeşitli bölgelerde Londra Veba Salgını (Great Plague of London) ve Marsilya Veba Salgını (Great Plague of Marseilles) gibi farklı veba salgınları görülmeye devam etmiştir.

Tarih boyunca en sık görülen pandemilerden biri de influenza virüslerinin yol açtığı pandemilerdir. İspanyol gribi pandemisine de bir influenza virüsü yol açmıştır. H1N1 virüsünün ölümcül bir alt türünün yol açtığı grip salgını olan İspanyol Gribi, 1918-1920 yılları arasında gözlemlenmiş ve milyonlarca insanın ölümüne yol açmıştır (Ertan, 2021).

Varlık gösterdiği tarihi süreç içerisinde virüs temelli pek çok salgına tanıklık eden insanoğlu, günümüzde Covid-19 virüsünün sebebiyet verdiği bir salgın ile mücadele etmektedir (Karaman, Akova, 2021). Halihazırda yaşamış olduğumuz COVID-19 pandemisi, dünyanın karşılaştığı ne ilk ne de son pandemidir. Covid-19 pandemisi, aynı zamanda ülkemiz sağlık bakanlığı tarafından ülkemizde ilk vakanın açıklanmış olduğu 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi ilan edilmiştir. Günümüzde hala devam eden Covid-19 pandemisi, dünya genelinde 617 milyon kişiye bulaşmış ve 6,54 milyon kişinin yaşamını yitirmesine sebebiyet vermiştir.

7. Sonuç

Kültür kavramı, Latince bir fiil olan colere fiilinden türetilmiştir. Bir ülkenin sahip olduğu kültür, asırlardır süregelen kültürel yaşamların ve bilgi birikimini bütünüdür. Zamanla gelişme ve değişimlere uğrasa da o halka özgüdür ve diğer milletlerle arasında çoğunlukla büyük farklar barındırır. İnsanların ve toplumların yaşayış şekli olarak da bilinen kültür, tarih ve medeniyet bağlamında farklılıkları ile toplumların ve milletlerin kimliklerinin de yansıması olarak addedilmektedir.

Kültürlerarası iletişim, farklı kültürlere mensup insanlar arasında etkileşim ve anlam aktarımları, yabancıların algılanması, açıklanması ve kültürel farklılıkların gözetilmesi gibi konuları inceleyen bir çalışma alanıdır. Özellikle son 30 yılda, ekonomik ve sosyal gereksinimlere koşut olarak teknolojik gelişmeler de artmıştır. Kültürlerarası iletişimin tüm öğeleri, kültürlerarası farklılıkların uluslararası düzeyi kadar aynı ülke içindeki yapısı üzerinde de durulması gereken diğer önemli etkenlerdendir.

Ülkemiz gerek coğrafi konumu gerekse tarih boyunca aldığı göçlerden ötürü pek çok çeşitli kültürü bünyesinde barındırmaktadır. Faklı birçok kültürler arasında Balkan kültürü, Zengin, renkli ve kendine ait nitelikleri ile önemli bir yer tutmaktadır. Balkanlardaki toprak kayıpları sonucunda Yurdumuza yapılmış olan zorunlu olan göçler ile özellikle göçmenlerin yerleştirildikleri il ve ilçelerde karşılıklı kültür alışverişleri başlamış ve hâkim kültürel değerler, sosyal değişimin etkilerinden dolayı değişimlere kaçınılmaz olarak uğramıştır. Balkanlardan göç ederek Anadolu’ya gelen yurttaşlarımızın, kültürel değerlerinden ve topraklarından kopmamak ve kendi kültürel değerlerinin gelecek nesillere aktarılmasını kolaylaştırmak adına göç ettikleri topraklarda kalan yakınları ve birlikte göç ettikleri aileler ile bağlarını kopartmamak adına çeşitli dernekler kurmuşlar ve bu derneklerin çatısı altında birbirleri ile kenetlenmek durumunda kaldıkları görülmektedir.

Balkan göçmeni yurttaşlarımızın, gelişen teknoloji sayesinde kolaylaşan ulaşım ve iletişim araçları ile anayurtlarında yaşayan yakınları ile sık sık uzaktan ve oralara giderek bağlarını hiçbir zaman kopartmamaya çalıştıkları ve onlardan uzak kalmamaya çalıştıkları görülmektedir. Günümüz koşullarında yaşadığımız Pandemi sonucunda, ülkelerarası ulaşım kısıtlamaları ve hatta yurt içinde şehirlerarası ulaşım kısıtlamaları ve sokağa çıkma yasakları gibi yaşanan problemler, Salgın sürecini kontrol altına alma çabaları yüzünden olumsuz manada etkilenmiştir. Bu araştırma kapsamında yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde, Balkan göçmenlerinin sosyal medya aracılığı ile gerek yurtiçinde ve gerekse yurtdışında, teknolojiden yararlanarak toplumsal yapı içerisinde, iletişim halinde kalmaya özen gösterdikleri ve toplumsal ilişkilerin sürekli bir şekilde devam ettirildiğini göstermiştir.

Kaynakça

Akova, S. (2022). Srebrenica Boşnak Soykırımına Kaynak Teşkil Eden Temel Olgu: Nefret Söylemi III. Akdeniz Bilimsel Araştırmalar Kongresi, s. 323.

https://www.researchgate.net/publication/357622287_Srebrenica_Bosnak_Soykirimina_Kaynak_Teskil_Eden_Temel_Olgu_Nefret_Soylemi_III_Akdeniz_Bilimsel_Arastirmalar_Kongresi.

Altuğ, Y. (1991). Balkanlardan Anayurda Yapılan Göçler. BELLETEN, 55 (212), 109-120.

Boyd, D. M., ve Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computermediated Communication*, 13(1).

Ceylan, A. (2021). Toplumsal Yapı Çözümlemeleri ve Bilgi Toplumu. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 9.

Doğan, M. (2020). *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara: Yazar Yayınları.

Doğanay, H. & Özdemir, Ü. & Şahin, İ.F. (2012). *Genel beşerî ve ekonomik coğrafya*, Ankara: Pegem Akadmi.

Efe, H. (2018). Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye’de yaşanan göçler ve etkileri. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2018 (1),16-27.

Ertan, M.H., (2021), Covid-19 Döneminde Din Kültürü Alanlarında Salgının Tarihi ve Toplumsal Boyutları (87-116)

(Editör: Gamze Yıldız ŞEREN) Covid-19 İzdüşümünde Ekonomik, Sosyal ve Politik Yazılar, Gazi Kitabevi.

Gülcan, C. & Çevik Ergin, T. (2020). Tüketim Kültürü Bağlamında Bireyin Sosyal Kimlik İnşası Üzerine Bir Araştırma: Marka Toplulukları. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 7 (1), 30-48. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/iled/issue/54932/691020>.

Hatıplı, M. (2018). Cumhuriyet dönemi balkan göçlerinin sosyal politika açısından etkileri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 423-445.

Hesmondhalgh, D. (2007). *The Cultural Industries* (2nd Edition ed.). London: Sage Publications.

İmil, M. (2020). Kutsal Dünyanın Virüsle İmtihani: Post-Pandemik Dönem ve Din, Dini Araştırmalar, Ankara.

İspir, N., Yurdigül, Y., & Küçükalkan, Y. (2015). Halkla İlişkiler Etiği. *Tarih Okulu Dergisi*, 353-375.

Kantar, G.&Akova,S. (2020), Milliyetçilik Bağlamında Batı Balkanlarda Milliyetçilik ve Ulus Devlet Oluşumu, s.205-238, (Ed. Sibel Akova; Gökmen Kantar), *Kültür ve İletişim Bağlamında Batı Balkanlar*. Ankara: Berikan Yayınevi.

Karaman, M. A., Akova. S. (2021). Pandemi Sürecinin Bebek Patlaması (Baby Boomer) Kuşağına Mensup Bireylerin Anı Kaçırma Korkusu (FOMO) Olgusuna Etkisi: Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarına Yönelik Bir Araştırma, s.225, (Ed. Mehmet Gökhan Genel), *Medya Emperyalizmi*, Ankara: Berikan Yayınevi.

Karaman, M. A. (2014). “Osmanlı Modernleşmesinde Basın”, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Ağustos 2014, Sayı: 32, s.132.

Kurtulgan, K. (2010). Göç ve göçü hazırlayan tarihi süreçte Balkanlarda kurulan ulus devletlerin Müslümanlara yönelik baskıları, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (24), 213-226.

Küçük, O. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Bursa: Ekin Basım Yayın.

Oskay, Ü. (1997) *İletişimin ABC’si*, Der Yayınları, İstanbul.

Last, M. J. (2001), *A Dictionary of Epidemiology*, Oxford University Press

Öztürk, M. (2014). *Coğrafya Eğitiminde Araştırma*, Ankara: Pegem Akademi.

Popadic, D. (2020). Kültür, iletişim ve Bağlamlandırma: Balkan kültürlerinin birbirlerine bağlı yaşamlarının iyileştirilmesi için teorik tavsiyeler, s. 69-78. (Ed. Sibel Akova; Gökmen Kantar), *Batı Balkanlar*. Ankara: Berikan Yayınevi.

Sepetcioglu, T. E. (2010). Türkiye’de Ana Dili Türkçe Olmayan Göçmen Topluluklara Yaklaşımlara Dair Bir Örnek: Girit Göçmenleri. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9 (20), 77-108. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ctad/issue/25241/266901>

Shirky, C. (2008). *Herkes örgüt*, (Çeviren Pınar Şiraz). İstanbul: Optimist Yayınları.

Sönmez, V. & Alacapınar, F.G. (2016). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Anı Yayınları.

Şahin, V. (2019). Kültürel coğrafya bakımından hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders programlarına bir yaklaşım, *Milli Eğitim*, 48 (222), 173-184.

Temizgüney, F. (2014). Balkanlar’dan gelen Müslüman göçmenlerin malları sorununa genel bir bakış (1913-1918), *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 18 (3): 51-68.

Toprak, A., A. Yıldırım, E. Aygül, M. Binark, S., & Börekçi, T.Ç. (2009). *Toplumsal paylaşım ağı facebook: görüliyorum öyleyse varım*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Tylor, E. B. 1871. *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*, Vol. 2, London: John Murray.

Vural, Z. B., ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yaşar Universtiy*, 5(20).

Whiting, A., & Williams, D. (2013). Why people use social media: A uses and gratifications approach. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 16(4).

Yalın, A. (2021). Covid-19 Salgınında Kültürlerarası Yeni Selamlaşma Arayışları Bir Çözüm Önerisi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16 (1), 56-65. DOI: 10.48145/gopsbad.799995.

Yeşim, G. (2017). *Sosyal medya halkla ilişkiler, reklam ve pazarlama*. İstanbul: Derin Yayınları.